

Da jeg kom hjem fra fangenskapet på Hvaløya, leste og studerte jeg alt som kunne bidra til å kaste lys over det uendelig triste faktum at vårt land var blitt hertatt og besatt av en fremmed makt. - Før 9 april var det en enstemmig oppfatning at Tyskland bare hadde interesse av at Norge holdt seg nøytralt. Denne oppfatning gav hele den norske presse og våre styremakter uttrykk for. - Der måtte altså foreligge en eller flere grunner for at Tyskland forandret sin oppfatning med hensyn til Norges stilling.

1. I trontalen i stortinget 8 sept. 1939 uttalte Hans Mageset Kong Haakon "Norge må i denne tid holde seg strengt nøytralt og jeg har herom utfærdiget de nødvendige kongeføringar."
2. Stortinget og utenriksminister Koth uttalte likeledes ved forskjellige anledninger sin faste beslutning om at Norge skulle forholde seg nøytralt i den pågående krig.
3. Den 16 februar begikk England en åpen nøytralitetskrenkelse mot Norge da den engelske krysser "Cossack" befrikk 300 engelske fanger fra det tyske transportskip "Altmark" i Jössingfjorden. Og England avviste den Norske protest og avslø Norges krav om å få saken inn for internasjonal voldgiftsrett.
4. Den 2 mars gjorde England/Frankrike et nytt forsøk på å bringe Norge/Sverige inn i krigen gjennom kravet om gjennommarch for allierte tropper til hjelp for Finland mot Sovjetunionen. Et slikt krav like etter Altmarkaffæren måtte virke ytterst krenkende for norsk nøytralitetsvilje; men Norge lot trots dette, Sverige treffe avgjørelsen, og først etter at Sverige hadde avslått, avslø også Norge kravet om gjennommarch.
5. Den 11 march ba Finland, Sverige og Norge om tilladelse til alliert gjennommarch. Dette ble den følgende dag avslått av Norge/Sverige i fellesskap, - og Finland sluttet med svensk hjelp fred med Sovjet. Den uthaling av krigen som Finland

hadde skaffet de allierte var dermed slutt og nye veier måtte prøves.

6. Da Paul Reynaud avlaste berrikt som statsminister i Frankrike (hvorvidt jeg husker i jan/febr. 1940) gikk han sterkt inn for å få krigen utvidet til 'de nordlige farvann', for å avlaste det kommende trykk på Frankrike. - Det Allierte Storråd hadde møte i London 27 mars 1940, og der blev det besluttet "å søke krigen utvidet til de nordlige farvann." (sefr. André Maurois bok "Frankrikes Tragedie".) Det var Englands og Frankrikes livsnødvendige behov for en utsettelse av krigens hovedslag eller som den svenske historiker Schwartcschild kaller det "demokratiens eneste mulige storstrategi". - Hvorvidt beslutningen i London var reel eller den ble truffet for å fremprovosere en tysk motaksjon, er i denne forbindelse av underordnet betydning. Det var en beslutning som brakte et fredelig lands nøytralitet i fare. Hvordan og hvor hurtig den tyske overkommando fikk underretning om de alliertes beslutning er umulig å si med de opplysninger som nå er tilgjengelige, men den tyske motaksjon blev iverksatt 4/5 april, altså 8/9 dage efter beslutningen i London. - At den tyske overkommando på et tidlig tidspunkt hadde utarbeidet planer for en aksjon mot Norge i påkommende tilfelle, synes jeg ikke er så merkelig, når man tenker på Norges utsatte stilling i verdenskrigen 14/18, og hvor nær vi dengang var på å bli innblandet.
7. I de første dage av april 1940 fikk den norske regjering varsel fra de engelske krigsmyndigheter om at England aktet å bryt Norges nøytralitet ved å legge ut miner i norsk territorialfarvann for å hindre tysk skibsfart og dette blev gjort den 8 april på 3 forskjellige steder av vor kyst.
8. Fra krigsutbruddet i sept. 39 til 9 april 49 var der ikke forekommet krenkelse av Norges nøytralitet fra tysk side.
9. Den 5 april og følgende dage mottok Koth telegrammer fra minis-

ter Scheel i Berlin om at en større tysk flåte var på vei nord-
over og nærmet seg Norge. Koib varslet ikke stortingset om dis-
se alarmerende nyheter, og først 8 april ble telegrammene
drøftet i utenrikskomiteen.

10. I 1933 innførte Norge en ny beredning som brakte vårt land
nærmere til hel avveining enn noget annet europeisk land. Ved
krigens utbrudd hadde andre nøytrale land som til eks. Sverige
og Sveits mobilisert og satt sine land i forsvarsberedskap.
I Norge var ingenting gjort. - Vor regjering var utgatt fra et
parti som i 40 år hadde vært forkjempere for "det brukne gevir"
og flere av statsrådene hadde personlig agitert for denne form
for forsvar. - Det norske folk hadde hverken evne eller vilje
til å motsette seg det tyske angrep den 9 april, i særdeleshet
ikke når 1 ste. mobiliseringsdag var torsdag 11 april, ett
tidspunkt hvor tyskerne allerede hadde besatt de strategisk
viktigste punkter i landet.

De gjorde
det.

11. Det er mulig at de allierte ikke la ut miner på norskekysten,
og det er mulig at de ikke for alvor tenkte på en besettelse
av militært viktige deler av Norge. Men det er ihvertfall sik-
kert at de optrådte som om de gjorde både det ene og det andet
for å villedet det norske folk og narre tyskerne til Norge.
12. En apsolutt nøytralitet i Norden ville utvilsomt vært en fordel
for Tyskland. Okkupasjonen av Norge var folkerettslig berettiget
hvis den norske regjering ikke ville eller ikke kunne opretholde
vor nøytralitet. - For en kritisk iakttagelse av utviklingen i
Norge opp til 9 april 1940, måtte det være tydelig at regjeringen
Nygårdsvold hverken kunne eller ville opretholde vor nøytrali-
tet. - For Tyskland måtte det fortone seg som om Norge var tru-
et av de allierte makter, og jeg mener derfor at den tyske ak-
sjon mot Norge 9 april var i full overensstemmelse med inter-
nasjonal rett.
13. Unner forrige verdenskrig 1914/18 var det såvidt Norge klarte

å holde seg utenfor krigen tiltrekte for at vi dengang hadde et nogenlunde bra forsvar, og våre stridsstyrker var utvilsomt. Den 9 april 40 var vort forsvar i en slik forfatning at det ble betraktet som helt ufarlig av begge de stridende parter. - Men et forsvar som ikke er effektivt er omtrent som å assurere sitt hus i et insolvent selskap. - Der gikk 7 måneder fra krigsutbruddet i sept. 39 til 9 april 40, men ingenting ble gjort av våre styremakter for å reise forsvarevnen og viljen i vort folk. - Jeg deltok selv i den frivillige militæropløring vinteren 39/40. Jeg ga kr. 250 til ordfører Trygve Nilsens innsamling til luftvernsskyts i Oslo. Jeg bestilte og fikk levert mitt eget Krag-Jørgensen gevær i februar 40, og jeg sydde meg samtidig privat militæruniform for å ha i pakommende tilfelle. - Det står for meg som helt ufattelig at våre styremakter med alle midler ikke ikke meg som helt ufattelig at våre styremakter med alle midler gikk inn for å reise vort forsvar og innkalle de nødvendige styrker for å kunne hevde vor nøytralitet.

14. Der forelå ingen krigserklæring fra Tyskland den 9 april, og jeg har heller aldrig sett at Norge har erklært Tyskland krig. Ifølge Norges grunnlov er det kunn Stortinget som kann erklære krig. Der inntreffer krigstilstand nar en fremmed makts militære styrker kommer innenfor en annen stats territorialfarvann eller område. Krigstilstanden i Norge varte så lenge kampene pågikk, og ophørte den 9 juni da general Ruge fikk ordre av regjeringen om å bringe kampene i Norge til ophør. Jeg var selv fange på Hvalsmoen. - Den 10 mai kom der beskjed om at det ville bli gitt en viktig meddelelse i høttaleren kl. 12. - Meddelelsen gikk ut på at Hitler hadde gitt ordre til at alle krigsfanger i det sydlige Norge skulle løslates snarest mulig. - Jeg tror ikke at noen av de 6000 fanger som var der noensinde kommer til å glemme det begeistringsbrøl som opløftet seg efter denne meddelelse. Og denne ordre ble gitt en måned før krigshandlingene i Nord-Norge var ophørt, og mens det ennå foregikk en del skyting i det sydlige Norge.

15. Tiden til 25 sept. var preget av usikkerhet, raddeset og de mest fantastiske rykter. Jeg skal ikke gå i detaljer, og det er selvfølgelig ingen som tviler på at administrasjonsrådet og de ledende menn innen stat og kommuner handlet etter beste skjønn og til Norges fordel. Men hvis disse folk skulle få sine forhold gransket på samme måte som N.S. medlemmer ville antallet av "landssvikere" utvilsomt bli adskillig større. Administrasjonsrådets funksjonstid kulminerte med at stortingets presidentskap henstillet til konge og regjering å trekke seg tilbake. Kong Håkon skulle fratre som Norges regent inntil kongehusets stilling var endelig avgjort ved fredsslutningen.
16. Den 25 september oppnevnte Terboven en regjering av kommissariske statsråder. Okkupasjonsmakten kan lovlig innsette et styre i de okkuperte områder. Dette styre overtar med rette regjeringens funksjoner i det okkuperte distrikt, og der forekom ikke en eneste innsigelse mot dette styre fra Høyesterett. Vi måtte innrette oss etter de faktiske forhold, og holde oss menneskelig talt til folkeretten. Vi måtte bøie oss for denne rett selvom den selvfølgelig ikke var behagelig for oss nasjonalt sett.
17. Terboven sa i sin tale 25 sept. at veien til Norges frihet og selvstendighet går gjennom N.S. - N.S. hadde vært et fullt lovlig parti i Norge siden 1933 og der forelå ikke noen endring i dette forhold. Der var fra tysk side opprettet et Reichskommissariat, og der blev truet med at vi ville få tysk forvaltning ned til byråsjefs grad i våre departementer, og at vi ville bli et tysk protektorat hvis ikke N.S. klarte sin oppgave. Ut fra foranstående faktiske forhold meldte jeg meg inn i N.S. 15 mars 41, for å bidra mitt til å bevare en norsk sentralforvaltning i landet så lenge okkupasjonen varte.
18. Angående mitt arbeide unner okkupasjonen har jeg redegjort for dette tidligere. Jeg har aldrig søkt eller bedt om noen av de

stiller jeg er blitt utnevnt til. - Jeg har patatt meg oppgavene fordi det faldt sammen med min mening om at vi pliktet a holde tyskerne vekk fra norsk styre og norske anliggender så langt som overhodet mulig.

19. Jeg har aldrig drevet propaganda eller agitasjon for N.S. på noen som helst måte. Jeg har aldrig skrevet en artikkel eller uttalt meg offentlig. - Jeg har vært en avgjort motstander av Tysklands NS., og det var såvidt jeg ikke meldte meg ut dengang det ble opprettet. - Jeg ble oppfordret til a bli medlem av det Tyske handelskammer, jeg sa nei. - Jeg fikk flere henvendelser om a gå inn i Tysk Norsk Selskap, jeg sa nei. - Jeg fikk tilbudt Tausens Zeitung gratis en måned med anmodning om a abonnere, jeg gjorde det ikke. Jeg har aldrig hatt omgang med tyskere. - Det har aldrig vært en tysker i mitt hjem, og jeg har aldrig gjort forretninger med dem. - Jeg har alltid betraktet okkupasjonsmakten som et beklagelig onde, som vi i henhold til folkeretten måtte avfinne oss med på en slik måte at ikke folket ble utsatt for represalier og større lidelser enn nødvendig. - De samme hensyn ble med all mulig styrke fremholdt av alle ansvarlige folk i 1940/41 og også av regjeringen Nygaardsvold. - Når Hjemmefrontens kamp etterhvert blev ført med stadig voldsommere midler, er det klart at dette måtte utløse kraftige motforholdsregler fra okkupasjonsmaktens side.
20. Alle som før krigen arbeidet for a vekke vort folks intellektuelle og sosiale samvittighet, for a åpne folks øine for de store villfarelser i ånæsliv, økonomi og politikk, ble møtt av den almindelige sløvhet og likegyldighet hos den enkelte overfor våre andelige og materielle fellesanliggender; de vitale spørsmål som ligger utenfor og over den enkeltes snevre interesse-sfære. De fleste mente at når man levet som et almindelig skikkelig menneske, betalte sin skatt og gjorde sitt arbeide, hadde man dermed oppfylld sine forpliktelser som samfundsborger og

in ivid.

Denne snøvre i dybere forstand assiale innstilling ble det straks slutt på da jössingmoralen vandt herredømme blandt vort folk.- Den enkelte ble ikke seg selv nærmest, han ble forpliktet overfor en høyere overindividuell virkelighet.- I og med at han godtok det prinsipp at det er en plikt for den enkelte og anse folkets fellesanliggender som sine personlige, ble de idealkrefter som ligger latent i menneskesinnet aktivisert.- Kraftene ble omsatt i holdning og handling. Under utførelsen av disse krefter følte han en tilfredsstillelse og en lykkefølelse som han før ikke hadde visst om. Følelsen gjorde seg selvfølgelig gjeldende i forskjellige grad hos den enkelte; alt efter vedkommendes karakter og i hvilken utstrø- ning han var med i kampen.

Jeg er fullt klar over at det jeg her har nevnt var de krefter som virket og de følelser som jössingene var besje- let av.

Men hvad jeg ikke kan forsta er at jössingene er helt ute av stand til å se at det var nåaktig de samme krefter og følelser som var drivkraften i U.S. folkes handlinger.- Den idealistiske offertrang er en egenskap som de aller fleste mennesker er utstyrt med, og det er helt ulogisk å tro at dette bare skal gjelle for den ene part.- Det spiller i denne for- bindelse ingen rolle om kampen delvis ble ført med ikke ideelle midler. De ikke ideelle kampmidler ophever på ingen måte kampens ideelle karakter, men det er i høieste grad beklagelig at slike midler ble benyttet.- Årsaken til dette ligger i at man fullt og fast tror på den gamle universelle villfarelse at disse mid- ler er nødvendige og derfor moralsk forsvarlige i kampen for sannhet og rett. De som benyttet dem var derfor i god tro når de brukte disse midler i kampen for sine idealer.

Netop ut fra dette syn er jeg den første til å vur-

deres Hjemmefrontens kamp, og at der ble vist stralende eksempler på mot og offervilje selv om jeg var en avkjørt motstander av mange av de midler som ble benyttet.

Såvidt jeg har kunnet se har krigen på ute og hjemmefront kostet ca. 2000 nordmenn livet, det vil si ca. 3 promille av Norges befolkning.- Blandt H.S. medlemmer har tapet vært ca. 1200, hvilket vil si ca. 5 prosent av H.S. medlemstall. Tapet blandt H.S. folk har således vært ca. 10 gange så stort som for den øvrige befolknings vedkommende.

Kampen har aktivisert det jeg kaller for idealkraftene i menneskesinnet og dette har fått betydning i dobbelt henseende. For det første for menneskenes plikt til å anerkjenne et høyere overindividuell ideal, og gjøre den innsats som kreves for å realisere dette idealkrav.- For det andet fikk det enkelte menneske en indre følelse av andelig helstøpethet og retningbestemthet som ga livet et nytt innhold og en ny mening.- Menneske har lært og kjenne den glede, ja man kan si lystfølelse det gir å tilfredsstille idealdriften.- Denne drift er av andelig art og utløsningen av denne kraft har karakteren av en andelig lysttilfredsstillelse.

21. Den 9 april var det en liten flokk som billedlig talt stod og tok imot tyskerne da de kom. Hvis det hadde vært russere som var kommet ville flokken vært adskillig større, og hvis engelskmennene var kommet ville antagelig de fleste ha møtt opp og ønsket dem velkommen.- Var det da noget å forrade som ikke allerede var forradt?- Jeg gjorde hvad jeg mente var min plikt mot fedrelandet både før og etter 9 april. Jeg følte meg sveket av vore styremakter på grunn av deres unnlåtelsessynder og pliktforsømmelser med vor beredskap og vårt forsvar, og i tillegg til slitet og offeret ble vi som deltok i felttoget i Norge lønnet med nederlagets forsmedelse.

Aktors hovedanklage mot meg er min stilling på Likvi-

Likvidasjonskontoret som angivelig skal komme inn under paragraff 66 som bistand til fienden.- Dette er å snu tingen fullstendig på hodet, og jeg må her der erode rett ta hensyn til følgende faktiske forhold.

- A. Ifølge Reichskommissars forordning var det forbudt å forlate landet ulovlig, og de som gjorde det fikk sin formue beslaglagt og inndratt.
- B. Tyskerne opprettet sitt eget selskap Deutsche Wirtschaft und Treuhändergesellschaft G.M.B.H. som hadde til oppgave i samarbeid med G.D. og Reichskommissariat å inndra og forvalte de verdier som flyktingene etterlot.
- C. For å hindre at tyskerne beslagla og inndro verdiene til fordel for Tyskland ble Likvidasjonskontoret opprettet, og på slutten av 43 og begynnelsen av 44 ble alle tyske beslag og forvaltninger overført til Likvidasjonskontoret. De verdier som dermed kom under norsk kontroll beløp seg til ca. 25 millioner kroner.
- D. Ifølge opplysninger fra det norske rettskontor i Stockholm var de som måtte rømme fra Norge i avgjort mindretall.
- E. Hvis aktor påstår at Likvidasjonskontorets arbeid har hindret nordmenn i å forlate landet er dette en påstand som savner ethvert bevis. Hvis tyskernes hardhendte inndragning og forfølgelse av flyktingenes familie skulle foregått uhindret er det helt opplagt at antall flyktinger ville blitt sterkt redusert. - Likvidasjonskontoret og bøbestyrerne har ved sin humane behandling av gjenstående familie indirekte bidratt til at flyktingenes antall er vesentlig øket, og dette har selvfølgelig også de norske militære styrker i Sverige og England nydt godt av.
- F. Det er fullt ut bekreftet av 2 vidner, Elstad og Fuglesang at det var de hjemlige styremakters hensikt at alle som vendte tilbake til Norge skulle få sin eiendom igjen, eller

og för for somme, hvis Tyskland vendt kriger.

Det må være de faktiske forhold som har betyning for hvorvidt handlingen kan pådømmes etter § 80, og det er meg komplett umulig å forstå at sådanne betingelser er tilstede i min sak.- Jeg har alltid gjort mitt arbeide med den bevissthet at det jeg gjorde var til fordel for Norges interesser, hadde jeg et øieblikk trodd eller ment noget andet hadde jeg øieblikkelig forlatt min stilling. Jeg har gjort alt hvad jeg kunne for å begrense tyskernes inngrep i norske forhold, og har utelukkende varetatt norske interesser overfor okkupasjonsmakten.

Det kan umulig være aktors mening at ingen skulle tatt seg av flyktningesakene.- Skulle leiligheter og villaer med innbo og løsøre være overlatt til seg selv i arevis, med tyverier, hærverk og ødeleggelse som resultat? - For ikke å snakke om alle de løpende utgifter som derved ville ha vokset til veldige summer. - Jeg har sett leiligheter som bare hadde stått ubebodd i 3/4 manter, hvor portieror, tepper, møbeltrekk, skinnstøi og andet støi har vært fullstendig ødelakt av møll.- Jeg har sett villaer med tommetykt lag av is og vann på gulvene, på grunn av frosne radiatorer og vannledninger.† Jeg kan heller ikke forstå at noen kan mene at vi skulle overlatt alt til tyskerne, når det er helt på det rene at vi har spart landet for store tap og ødeleggelse ved å få forvaltningen under norsk istedenfor tysk kontroll.

Jeg tror ikke jeg er mere gal, ensrettet eller skakkjørt enn folk flest. Jeg har forsøkt å holde mine følelser i tømme og la fornuften råde.- Følelsen fikk vi både til det gode og til det onde. Fornuften bare til det gode. Følelsen er like ofte ^{u-}sann som sann, like ofte en gjøgler og bedrager som en ærlig venn. Følelsen har skapt de falske æresbegreper. Fornufte de ekte. Følelsen kan gjøre oss overmodige, urettfærdige gale. Fornuften aldrig. Fornuften opplyser oss og lærer oss beskje-

denhet og den verdighet som som kler oss mennesker så fortreffelig.- Har følelsen har rart og ødelakt, må den foraktede fornuft tre til for å reparere.

22. Det er en almindelig anerkjent opfatning at det vi har gjennomlevet var en ideologisk krig; den gikk på tvers av landegrenser og gjaldt det enkelte menneskes sinn. Derfor har det enkelte menneskes tilslutning til den ene eller annen ideologi ingenting med landsforræderi å gjøre. Man får kalle dem for menneskehetsforrædere som har forrådt det dyreste og helligste i et menneske, men ordet landsforræder har overhodet ingen virkning når det anvendes overfor 10 tusenvis av mennesker som ikke har gjort andet enn å følge sin samvittighet, og bide seg for det som for dem var sannhet og rett.

Alle skribenter og tidsskritikere som har forsøkt å analysere nasjonalsosialismen er av den opfatning at den er et forferdelig utslag av nasjonalstatens selvhevdelse, en sykkelig nasjonalisme.- Allikevel dømmes de mennesker som har bekjent seg til denne potenserte nasjonalisme som landsforrædere.- Det er ikke så helt liketil å fa øie på logikken, det er noget som ikke stemmer. - For en tid siden stod Trygve Lie og forkyndte at De Forente Nasjoner har 2 hovedfiender, -den personlige forfengeligheit og den nasjonale prestisje.

23. Der er ikke noget land som har vært rammet av krigen hvor årsakene til at det ble trukket inn er så mange, tvilsomme og lite klarlakt som i Norge.

Ikke i noget andet land hadde de ansvarlige styremakter i den grad forsømt sin plikt til å sette landet i forsvarsberedskap, som i Norge.

Ikke noget andet land har hatt en så stor okkupasjonsarme og en så byrdefull okkupasjon i forhold til folketallet, som Norge.

Trots dette er ikke noget land og folk kommet så godt og gjennom krigen som Norge.

Allikevel har man her i landet satt igang et rettsoppgjør og en forfølgelse av N.S. folk som i strenghet og omfang er mange gange hardere enn i andre land i liknende stilling.

24. Det norske folk har aldrig - unner ingen omstendighet på konstitusjonell veg - erklært Tyskland krig, eller hatt allians med Storbritannia. Krigen i Norge opphørte den 9 juni 1940 da vapnene blev nedlagt. Fra denne dato bortfaller selve grunnlaget for anvendelsen av § 66, idet okkupasjonsmakten fra dette tidspunkt ikke lenger er å betrakte som fiende i straffelovens forstand, da kamphandlingene i landet da var opphørt.

Hele rettsoppgjøret hviler på provisoriske anordninger som har sin hjemmel i konstitusjonell nødrett. Konstitusjonell nødrett kan være i overensstemmelse med Grunnlovens 4. and. når det gjelder å verne om noget i ekstraordinære tider, og unner ekstraordinære forhold. Men konstitusjonell nødrett er i virkeligheten ett rettsbrudd selvom den kan være i overensstemmelse med Grunnlovens 4. and. - Men den tilbakevirkende kraft som idag benyttes for å få nazistene dømt er i uoverensstemmelse både med grunnlovens 4. and og bokstav. Den tjener ikke til andet enn å ramme titusenvise av mennesker hardere enn straffeloven og grunnloven tillater, og dette skjer idag 17 manter efter freden, hvor ikke noe menneske med rimelig rett kan si at der foreligger behov eller grunnlag for anvendelse av konstitusjonell nødrett (rettsbrudd).

25. For min bevissthet spiller det ingen rolle hvilken straff den ærede rett idømmer meg. Jeg vet at motivene for mine handlinger har vært rene og idealistiske og kunn diktert av min kjærlighet til land og folk. - Jeg har aldrig vært noen vissergutt for tyskerne, eller gått deres ærend. - Jeg har aldrig vært ondsindet eller skudet noen landsmann hverken på

sjel eller legeme. - Tattet ville vært lettere for meg enn
å fylle den store flokk og den brede strøm som jössingene
representerte - det var ingen sak - selv en tomflaske greier
å fylle strømmen. Det skulle en ganske annen styrke og over-
bevisning til for å gå den vei jeg har gjort.